

БЕЗПЕКОВА МАТРИЦЯ УКРАЇНИ

ВІД ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДО ГАРАНТІЙ

Набір безпекових опцій для України
за різних сценаріїв війни

БЕЗПЕКОВА МАТРИЦЯ УКРАЇНИ

ВІД ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДО ГАРАНТІЙ / Набір безпекових опцій для України за різних сценаріїв війни

1

Яким би не був шлях до завершення війни, для України він обов'язково має пролягати через гарантії безпеки. Це повинно стати принциповою передумовою офіційного Києва для будь-якого дипломатичного сценарію завершення війни чи навіть її потенційної призупинки. Команда Центру «Нова Європа» доклала і докладає максимальних зусиль для досягнення Україною найбільш ефективної безпекової моделі — повноцінного членства в НАТО (ще з часу першої відповідної декларації нашої держави у 2002 році). **Запрошення до НАТО та початок вступного процесу ще до завершення війни — наш безумовний пріоритет.** Одночасно ми аналізуємо й інші безпекові формати, які хоч і менш ефективні, але можуть відіграти певну роль під час транзитної фази, до вступу в Альянс, та стати в нагоді навіть після набуття Україною членства в НАТО.

Наприкінці минулого року «Нова Європа» разом із провідними запрошеними експертами оприлюднила результати масштабного дослідження «Формула безпеки «НАТО плюс»¹, котре, як відображено у самій назві, якраз пропонувало модель безпеки для України з чіткою та невідкладною пріоритизацією вступу до

НАТО, але з залученням корисних, на наш погляд, елементів інших безпекових моделей.

«Безпекова матриця», з якою ви маєте нагоду ознайомитися зараз, — це черговий аналітичний матеріал із серії документів, присвячених вивченню різних варіантів гарантування безпеки — від слабших елементів допоміжного характеру (надання озброєнь та техніки, навчання військових, фінансова підтримка і т.д.) до рішень, які передбачають елементи колективної оборони (як, наприклад, відправка військ).

1 Гетьманчук, А., Літра, Л., Солодкий, С., Бутирська, Н., Пойта, Ю., «Формула безпеки «НАТО плюс», Центр «Нова Європа», грудень 2023 року: <https://neweurope.org.ua/uk/analytics/formula-bezpeky-nato-plyus/>

БЕЗПЕКОВА МАТРИЦЯ УКРАЇНИ

ВІД ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДО ГАРАНТІЙ / Набір безпекових опцій для України за різних сценаріїв війни

2

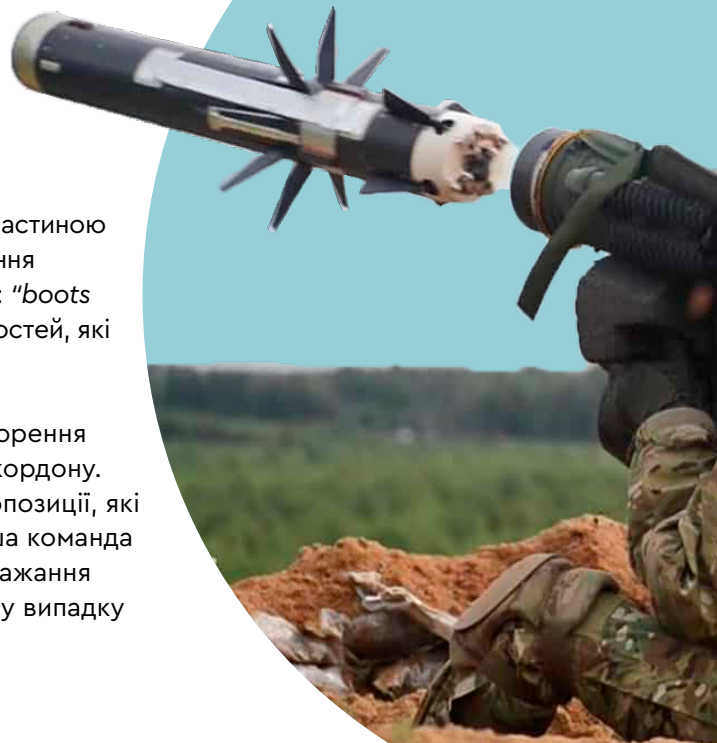
Мета цього документа не передбачити розвиток подій, а запропонувати набір безпекових інструментів на кожен із можливих етапів війни. Зокрема, і тих, які сьогодні назагал вважаються в Україні неприйнятними, небажаними або малореалістичними (зокрема, тимчасове припинення вогню/перемир'я чи ядерний тактичний удар).

Документ пропонує цілісний погляд на різні безпекові елементи. Він ставить за мету об'єднати в єдиній матриці ті елементи, які часто ігноруються однією частиною світу, але обговорюються іншою. Нормалізація нарративу щодо нового поєднання елементів безпеки, як, наприклад, залучення військового компоненту (іншими словами: *"boots on the ground"*), є яскравим свідченням необхідності обговорення безпекових можливостей, які наразі не розглядаються як частина головної відповіді на російську агресію.

Хоча ідея та розробка матриці належить Центру «Нова Європа», до її обговорення були залучені провідні фахівці, дипломати, урядовці як з України, так і з-за кордону. Серед безпекових інструментів ми свідомо вносили до документа і такі пропозиції, які станом на сьогодні можуть виглядати як надто амбітні чи навіть нереальні. Утім, наша команда виходить з уже наявного досвіду держави: якби Україна визначала свої вимоги, побажання до Заходу лише на основі того, що отримати реально, то ми б й досі мали в кращому випадку переносні протитанкові комплекси.

БЕЗПЕКОВА МАТРИЦЯ УКРАЇНИ

ВІД ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДО ГАРАНТІЙ / Набір безпекових опцій для України за різних сценаріїв війни

3

Тому одна з ключових цілей подальшої дипломатичної, експертної роботи, на нашу думку, має полягати **в дієвому наповненні й, можливо, інституційному оформленні «Коаліції рішучих»** — чи то пак коаліції країн, які бажають розширити параметри того, в який спосіб і, головне, з якою метою допомагати Україні, аби не просто не допустити її колапсу як держави, а й допомогти їй завершити війну у формі, котру більшість українців сприйняла б як перемогу. Вперше з ініціативою формування такої коаліції ми виступили у лютому 2024 року, підтримавши ідею Емманюеля Макрона щодо відправки до України військ партнерів².

«Нова Європа» переконана, що для початку впровадження гарантій безпеки в найбільш поширеній політичній інтерпретації, тобто з наявними елементами колективної оборони, **не потрібно чекати на період «після перемоги»**. Деякі з цих елементів можуть і мають бути застосовані вже на етапах можливого припинення вогню / «перемир'я». Саме тому гігантська та безпрецедентна для України робота з укладення безпекових угод (на момент підготовки — 26 угод) має бути паралельно доповнена роботою над розблокуванням вступу України до НАТО — якщо не одномоментного, то поступового, коли до Альянсу буде запрошена вся Україна в міжнародно визнаних кордонах, але 5 стаття покриватиме поступово лише підконтрольні Києву території (це є суттєвою відмінністю від часткового вступу чи то пак західнонімецької моделі, коли не лише вступ, але й запрошення в НАТО адресувалось лише Західній Німеччині).

² Гетьманчук, А., «Клуб паралізованих страхом і коаліція рішучих», Центр «Нова Європа», 28 лютого 2024 року: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/hetmanchuk/65dee0ebc88ba/>

БЕЗПЕКОВА МАТРИЦЯ УКРАЇНИ

ВІД ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДО ГАРАНТІЙ / Набір безпекових опцій для України за різних сценаріїв війни

4

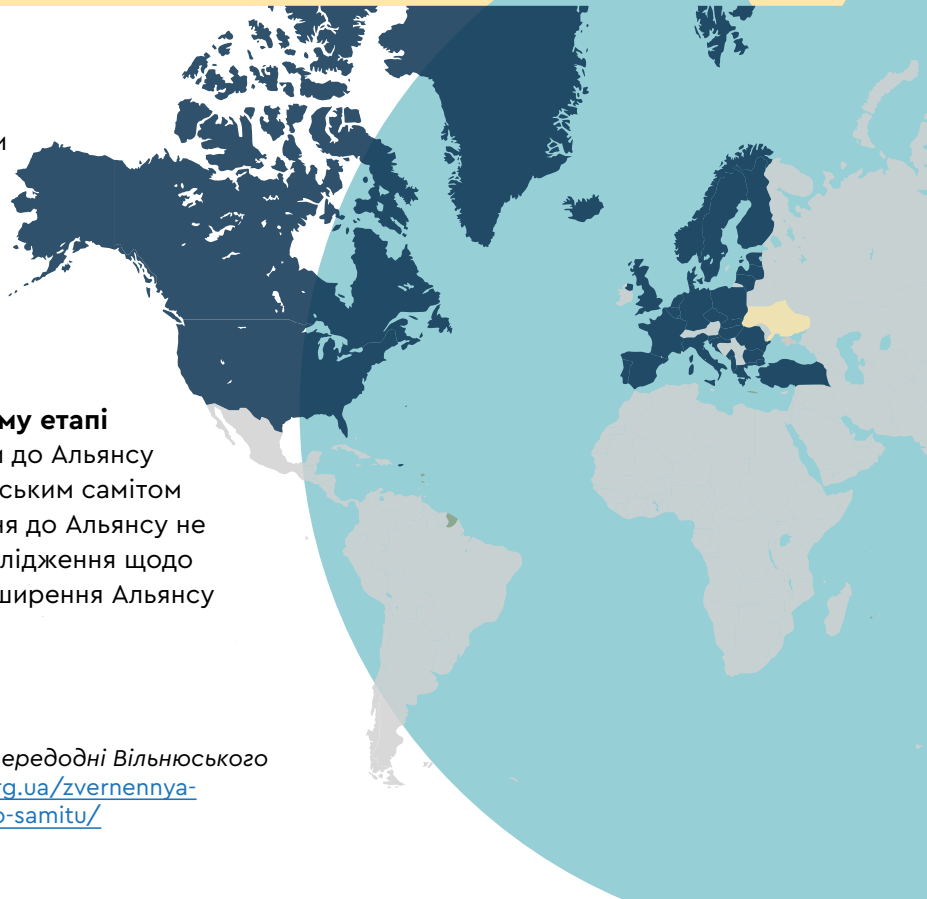

Ми продовжуємо наголошувати: **настав час кардинально змінити стратегічний розрахунок Путіна** (мовляв, доки триває війна, то не існує жодних шансів для України вступити до Альянсу, відтак війну потрібно продовжувати). Це можна зробити, лише надіславши чіткий політичний сигнал, — незалежно від ситуації на полі бою та відсотку окупованих Росією територій, НАТО розглядає можливість запросити Україну до Альянсу та розпочати процес вступу з відповідним застосуванням статті 5 Вашингтонського договору.

Запрошення до НАТО може відбутися ще на нинішньому етапі активної воєнної фази — з відповідними рекомендаціями до Альянсу «Нова Європа» з партнерами зверталися ще перед Вільнюським самітом НАТО у червні 2023 року³. Попри поширене сприйняття, запрошення до Альянсу не має чіткого списку передумов, про що чітко йдеться в статті 7 «Дослідження щодо розширення НАТО» — документа, на який опирається політика розширення Альянсу від 1995 року.

³ «Звернення українських громадських організацій до лідерів НАТО напередодні Вільнюського саміту», Центр «Нова Європа», 26 червня 2023 року: <https://neweurope.org.ua/zvernennya-ukrayinskyh-gromadskyh-organizatsij-do-lideriv-nato-naperedodni-vilnyuskogo-samitu/>

БЕЗПЕКОВА МАТРИЦЯ УКРАЇНИ

ВІД ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДО ГАРАНТІЙ / Набір безпекових опцій для України за різних сценаріїв війни

5

Із моменту Вільнюського саміту необхідність рішення щодо запрошення стала ще більш очевидною і вкрай актуальною. При цьому **для запрошення до НАТО країнам-членам не обов'язково чекати на черговий саміт** — це питання може бути ухвалене і в «міжсамітний» період (нагадаємо, наступний саміт Альянсу відбудеться в Гаазі (Нідерланди) 24–26 червня 2025 року). Зокрема, до завершення каденції президента США Джо Байдена, у рамках формування його президентської спадщини в частині України.

Паралельно має йти ґрунтовна робота щодо втілення ідеї коаліції військових інструкторів, яка з часом могла б перерости в повноцінну військову присутність західних військ на території України. Де-факто це могло б бути поетапне впровадження моделі посиленої передової присутності (Enhanced Forward Presence — eFP), яка втілюється у країнах Балтії та Центральної Європи (постійна, хоч і на ротаційній основі, присутність військ країн-членів на території цих країн) з 2014 року і пізніше. З тією лише різницею, що і eFP, і більш «легка» версія, яка була на початках застосована у Болгарії, Румунії, Словаччині та Угорщині — адаптована передова присутність (Tailored Forward Presence — tFP) впроваджувались і продовжують впроваджуватись під егідою НАТО, у той час як у випадку України це може бути і коаліція окремих країн-членів (як ми класифікуємо її у Центрі «Нова Європа» «Коаліція рішучих»).

БЕЗПЕКОВА МАТРИЦЯ УКРАЇНИ

ВІД ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДО ГАРАНТІЙ / Набір безпекових опцій для України за різних сценаріїв війни

6

Умовно кажучи, якщо зараз безпекові угоди розглядаються як міст до реальних безпекових гарантій, то ми пропонуємо рухатись паралельними шляхами, де НАТО — це перший за пріоритетністю трек, хоча може бути застосований не на всіх етапах війни. Дислокація військ інших країн з відповідним досвідом та спроможностями в Україні — наразі другий, але у випадку відсутності належного лідерства чи консенсусу у НАТО, або ж переведення Альянсу у «сплячий режим» з боку США (ідея, яка може бути втілена за Адміністрації Трампа), цей трек може за своєю важливістю прирівнятись і до вступу в НАТО, хоча так само є складним до втілення на етапі «гарячої» фази війни і навіть перемир'я.

Досвід країн Балтії та Польщі, які є членами НАТО, але водночас щодо яких впроваджується програма присутності військ країн-членів Альянсу (eFP), демонструє, що навіть двох настільки потужних безпекових елементів недостатньо, аби почуватись в безпеці. Саме тому **важливо паралельно розвивати власне оборонне виробництво** й наповнювати більш практичним змістом співпрацю з Європейським Союзом в оборонній сфері, добиваючись посилення і принаймні часткового застосування статті 42.7 Договору ЄС не лише для країн членів, але й для країн-кандидатів на членство в ЄС.

БЕЗПЕКОВА МАТРИЦЯ УКРАЇНИ

ВІД ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДО ГАРАНТІЙ / Набір безпекових опцій для України за різних сценаріїв війни

8

ЯК ЧИТАТИ «БЕЗПЕКОВУ МАТРИЦЮ»?

Наприклад, на етапі активної фази війни «Нова Європа» пропонує такі безпекові опції на трекові «НАТО»:

- Запрошення до НАТО;
- Підготовка до запуску процедури вступу;
- Реформа військового й оборонного секторів;
- Запуск NATO Security assistance and training;
- Включення України в процес оборонного планування НАТО;
- Щит протиповітряної оборони над Західною та Південно-Західною Україною;
- Зняття заборон на використання іноземної зброї;
- Запрошення відставних військових до експлуатації та обслуговування західних озброєнь в Україні.

БЕЗПЕКОВА МАТРИЦЯ УКРАЇНИ

ВІД ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ДО ГАРАНТІЙ / Набір безпекових опцій для України за різних сценаріїв війни

9

Окремі рішення зумисне носять неоднозначний, розпливчастий характер — і втілюватися, відтак, можуть як у слабшому вигляді, так і в більш рішучому (з огляду на обставини). Зокрема, це стосується пропозиції «Відправка іноземних військ в Україну», де слабше втілення — відправка військових інструкторів, які б тренували українських вояків, отримували також досвід у безпосередній комунікації в Україні, а сміливіше — відправка військових із розширеним мандатом, який би дозволяв виконувати й бойові завдання. Неоднозначність характерна і для пропозицій у розділі «Нуклеаризація» з огляду на особливо чутливий характер теми.

Ми переконані, що детальне обговорення й запровадження цих безпекових опцій із синхронізованою роботою як всередині країни, так і за її межами над втіленням різних треків зможе не лише запобігти майбутнім агресіям, але й сприятиме завершенню нинішньої фази війни на максимально прийнятних для України умовах.

Матеріал підготовлено за підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Матеріал відображає позицію авторів і не обов'язково збігається з позицією Міжнародного фонду «Відродження».

